

1

დაგზავრა
ლექსიკონი
ჟურნალისტებისთვის

ისლამი

აბალიჯი – ისტორიულად, აბადიტები (ასევე: იბადიტები, არაბი: **الاباضية**, ალ-იბა-დია) წარმოადგენენ ხარიჯიტების, რადიკალიზაციის შედეგად გადაშენებული პირველი ისლამური სქიზმის დღემდე არსებულ ერთადერთ შტოს. ხარიჯიტებისგან განსხვავებით, აბადიტებს მათი დოქტრინის მიმართ კრიტიკულად განწყობილი მუსლიმები ისლამური საზოგადოების წევრებად მიაჩნდათ. აბადიტები ეწინააღმდეგებიან მათ „ხარიჯიტებად“ მოხსენიებას, თუმცა აღიარებენ, რომ აბადიზმი ხარიჯიტობიდან წარმოიშვა. სუნიტური და აბადიტური დოქტრინები რამდენიმე პუნქტში განსხვავდება, თუმცა მათ ძირითადად თეოლოგიური დატვირთვა აქვთ და მუსლიმთა ყოველდღიურ ცხოვრებაზე მხოლოდ მცირეოდენ გავლენას თუ ახდენენ. აბადიზმი ომანის დომინანტი ისლამური სკოლაა.

აია – გამოიყენება ყურანში სტროფის, ანუ რიცხვით აღნიშნული თითოეული გამოთქმისა თუ აბზაცის აღსანიშნავად.

აიათულა – შიიტი მუსლიმების რელიგიური ლიდერი. ასევე გამოიყენება, როგორც პატივისცემის ნიშანი, განსაკუთრებით მათთვის, ვინც იმამი არ არის.

ბურჰა – ისლამურ საფარველთა შორის ყველაზე დამფარავი. ეს არის ერთიანი საფარველი, რომელიც ფარავს სახეს და ტანს და ხშირად, მხედველობისთვის ბადეს მოიცავს.

პაჰაბიზმი – ოქსფორდის ბიბლიოგრაფიების მიხედვით, ვაჰაბიზმი მიესადაგება მე-18 საუკუნეში ისლამის რელიგიური და სამართლებრივი მკვლევარის, მუჰამად იბნ ალ-ვაჰაბის მიერ დაწყებულ აღორძინებისა და რეფორმის მოძრაობას ნაჯდის რეგიონში, რომელიც დღეს საუდის არაბეთის სახელითაა ცნობილი. იბნ აბდ ალ-ვაჰაბის სწავლების განმასხვავებელი ნიშან-თვისებებია მისი აქცენტი თავშიდ-ზე (აბსოლუტური მონოთეიზმი), შირკ-ის (ვინმეს ან რაიმეს ასოცირება ღმერთთან) კრიტიკა და პირდაპირი, ინდივიდუალური დაბრუნება ყურანთან და სუნასთან (წინასწარმეტყველის მაგალითი) ინტერპრეტაციის (იჯთიჰად) მიზნით. თანამედროვეობაში ვაჰაბიზმი სხვადასხვა ფენომენთან მიმართებით გამოიყენება, მათ შორის სალაფიზმთან, ჯიჰადიზმთან, საუდის არაბეთში არსებულ რელიგიურ რწმენასა და პრაქტიკასთან, ყურანისა და სუნას სიტყვასიტყვით ინტერპრეტაციასთან, ისლამის ისეთ ინტერპრეტაციასთან, რომელიც

ფოკუსირდება რიტუალურ სისწორებზე, ნაცვლად შინაარსისა და ზოგადად, ნებისმიერ გლობალურ წინააღმდეგობით მოძრაობასთან, რომელიც ეყრდნობა ისლამს ან ისლამურ ტერმინოლოგიას. როგორც წესი, ის ასოცირდება თაქფირ-ის (პიროვნების ურწმუნოდ მიჩნევა) იდეოლოგიის პრაქტიკასთან, რომლის მიხედვითაც ნებისმიერი, ვინც ისლამის ვაჰაბიტურ ინტერპრეტაციას ეწინააღმდეგება, ქაფირ-ად (ურწმუნოდ) აღიქმება, რომელსაც ჯიჰადით (წმინდა ომით) უნდა ებრძოლო.

იბაჰი – რელიგიური ლიდერი, განსაკუთრებით კი მუსლიმური საზოგადოების ლიდერი, ან პირი, რომელსაც მეჩეთში მსახურება მიჰყავს.

ისლამი – რელიგია, დაარსებული მუჰამად შუამავლის მიერ (570-632), რომელსაც მისი მიმდევრები უკანასკნელ წინასწარმეტყველად მიიჩნევენ. თავად სიტყვა „ისლამ“ არაბულ ენაზე „მორჩილებას“ ნიშნავს. მუსლიმები ყურანის წმინდა ტექსტს და აბსოლუტურ მონოთეიზმს აღიარებენ. მუსლიმები ახორციელებენ ე.წ. ხუთი ბურჯის პრაქტიკას: ლოცვა, მარხვა რამადანის დროს, მოწყალების გაცემა, პილიგრიმობა (მომლოცველობა) და რწმენის დამოწმება. ისლამის ორი ძირითადი დანაყოფია სუნიზმი და შიიზმი.

ისლამის ხუთი ბურჯი: შაჰადა (დამოწმება): მუსლიმური რწმენის აღმსარებლობის გულწრფელად გამოხატვა: „არ არს ღმერთი გარდა ალაჰისა და მუჰამადია მოციქული მისი“ მუსლიმური რწმენის მთავარი ფორმულაა. ზაქათი (მოწყალება): მოწყალების (ან ქველმოქმედების) გაღება ღარიბებისა და გაჭირვებულების დასახმარებლად; საუმი (მარხვა): მარხვა რამადანის თვეში; ჰაჯი: პილიგრიმობა მექაში.

ისლამისტი – პოლიტიკური მოძრაობის მხარდამჭერი, რომელიც ხელისუფლებისა და საზოგადოების ისლამის მიერ დაწესებულ კანონებზე გადაწყობის იდეას იზიარებს. ტერმინი არ გამოიყენება იმ მუსლიმი მებრძოლების, სამხედროების, ექსტრემისტების ან რადიკალების სინონიმად, რომლებიც, შესაძლოა, არც იყვნენ ისლამისტები. სადაც შესაძლებელია, რეკომენდირებულია მათი კონკრეტული კუთვნილებების მითითება, როგორცაა ალ-კაიდასთან დაკავშირებული, ჰეზბოლასთან დაკავშირებული, ტალიბანთან ასოცირებული და ა.შ. ყურანს, პოლიტიკურ მოდელად, მუსლიმთა ფართო წრე მიიჩნევს, მეინსტრიმ პოლიტიკოსებიდან დაწყებული.

ბულ ჯიჰადისტების სახელით ცნობილი მილიტანტებით დამთავრებული. „პოლიტიკური ისლამი, ისლამიზმის“ მსგავსად, ტერმინი „ისლამისტიც“ მუსლიმებისთვის მიუღებელია.

მეღრესა – მუსლიმური სკოლა, კოლეჯი ან უნივერსიტეტი, რომელიც ხშირად მეჩეთის ნაწილს წარმოადგენს.

მოლა – რელიგიურ კანონსა და დოქტრინაში განსწავლული მუსლიმი, რომელიც ამავედროულად რელიგიური მასწავლებელი ან ლიდერიცაა.

მუჰაჯირი – პირი, რომელიც მუსლიმებს მეჩეთის მინარეთიდან სალოცავად მოუწოდებს.

მუჟთი – სამართლის მუსლიმი ექსპერტი, რომელსაც გააჩნია უფლებამოსილება, გასცეს განკარგულებები რელიგიურ საკითხებზე.

ნიაჰი – სახის საფარველი, რომელიც თვალების გარშემო სივრცეს ტოვებს ღიად. თუმცა, მისი ტარება ცალკე სახის საფარველითაცაა შესაძლებელი. მას ატარებენ თავსაბურავთან ერთად.

პოლიტიკური ისლამი / ისლამიზმი – ტერმინი პოლიტიკური ისლამი ზოგადად ისლამის ისეთ ინტერპრეტაციას მიესადაგება, რომელიც პოლიტიკური იდენტობისა და მოქმედების საფუძვლად გვევლინება. უფრო კონკრეტულად კი, ის გამოიყენება იმ მოძრაობების აღსანიშნავად, რომლებიც ისლამის სახელით თანამედროვე პოლიტიკურ მობილიზაციას წარმოადგენენ – ტენდენცია, რომელიც მე-20 საუკუნის ბოლოს აღმოცენდა. პოლიტიკური ისლამი მე-20 საუკუნის დროინდელი უფრო ფართო მოძრაობის, ისლამური აღორძინების, გამორჩეული ასპექტია, რომელიც მსოფლიოში მუსლიმების მიერ საკუთარი რელიგიის გააზრებისა და მისდამი ერთგულებისკენ სწრაფვაში გამოიხატებოდა. თუმცა, ისლამური აღორძინების ყველა მოძრაობა არ მიეკუთვნება პოლიტიკურ ისლამს. ზოგიერთი მკვლევარი „პოლიტიკური ისლამის“ ნაცვლად ტერმინს „ისლამიზმს“ იყენებს. აღსანიშნავია, რომ თავად მუსლიმებისთვის ეს ორივე ტერმინი მიუღებელია.

სალაფიზმი – ოქსფორდის რელიგიის ენციკლოპედიის მიხედვით, სალაფიზმი არის სუნიტური ისლამის შტო, რომლის თანამედროვე მიმდევრებიც მიიჩნევენ, რომ „ღვთისმოსავ წინაპრებს“ (არაბ. **السلف الصالح**, ალ-სალაფ ალ-საალიჰ, ხშირად ასოცირდება მუსლიმთა პირველ სამ თაობასთან) ცხოვრების მრავალ სფეროში მაქსიმალურად ბაძავენ. სხვადასხვა დროს, ისლამის მრავალი მკვლევარი ცდილობდა ადრეულ მუსლიმთა თაობის მიბაძვას სამართლებრივ, თეოლოგიურ, ან ორივე ზემოთხაზოთვლილ სფეროში. პრაქტიკულად, სალაფიზმი შეიძლება სამ შტოდ დაიყოს: კვიეტისტური სალაფიზმი, რომლის მიმდევრებიც პოლიტიკურ აქტივობას ერიდებიან და კონცენტრირდებიან ისლამის „განწმენდასა“ და „ჭეშმარიტი, სუფთა“ ისლამის სწავლებაზე; პოლიტიკური სალაფიზმი, რომელიც კონცენტრირდება დებატების, საპარლამენტო მონაწილეობისა და პოლიტიკური პარტიების დაარსების გზით პოლიტიკურ ვალდებულებაზე, როგორც ისლამის განუყოფელ ნაწილზე; და ჯიჰადისტური სალაფიზმი, რომლის მიმდევრებიც ძალადობრივი ჯიჰადის გზით მუსლიმურ ქვეყნებში, მათი აზრით, განდგომილი რეჟიმების გადაგდებას ისახავენ მიზნად.

სუნა – ისლამური საზოგადოების ტრადიციული სოციალური და სამართლებრივი წეს-ჩვეულებისა და პრაქტიკის ერთობლიობა. ყურანთან (ისლამის წმინდა წიგნი) და ჰადისებთან (წინასწარმეტყველი მუჰამადის შემონახული გამოთქმები) ერთად, წარმოადგენს შარიათის, ანუ ისლამური კანონის/სამართლის მთავარ წყაროს.

სუნიზმი – ისლამის შტო, რომლის მიხედვითაც კანონის ინტერპრეტაციის პროცესი მე-10 საუკუნეში დასრულდა. სუნიზმში არსებობს ოთხი სამართლებრივი ტრადიცია: ჰანაფიტური, მალაქიტური, შაფიიტური და ჰანბალიტური. მსოფლიოს მუსლიმთა უმეტესობა სუნიტურ ისლამს მიეკუთვნება. ადრეულ საუკუნეებში, სუნიტურმა ისლამმა განავითარა განსხვავებული სამართლებრივი ინსტიტუციები და თეოლოგიური დისკურსები, ისევე როგორც მმართველობის ფორმა – სახალიფო (არაბ. ხილაფა).

სურა – სურა არის ტერმინი, რომლითაც ყურანის შემადგენელი თავები აღინიშნება. ყურანში სულ 114 სურაა, თითოეული მათგანი კი სტროფებადაა

დაყოფილი. სურას თავები არათანაბარი სიგრძისაა. მათგან უმოკლესი (ალ-ქავსარი) მხოლოდ სამ აია-ს (სტროფს) შეიცავს, ხოლო უგრძესი (ალ-ბაქარა) – 286-ს.

სუფიზმი – სუფიზმი ინგლისური ტერმინია, რომელიც ისლამური რელიგიის მისტიკური ინტერპრეტაციებისა და პრაქტიკების აღსანიშნად გამოიყენება. ეს მისტიკური მიმდევრობა არაბულ ენაში აღინიშნება ტერმინით თასავუფ, ხოლო სპარსულში ასევე გამოიყენება ტერმინი ირფან (გნოსტიციზმი). სუფიზმის მიმდევრები მიიჩნევენ, რომ სუფიზმი უშუალოდ მომდინარეობს იმანენტური (ბუნებრივი, თანდაყოლილი) ღვთაებრიობის სწავლებიდან, რომლის მიხედვითაც ღვთაებრიობა „იმაზე ახლოსაა, ვიდრე კისრის ძარღვი“ და „რომლის ნიშნებიც არის ჰორიზონტსა და თქვენს თავებში“ (41:53). სუფიებისთვის, წინასწარმეტყველი მუჰამადის რელიგიურმა და მისტიკურმა გამოცდილებებმა, როგორცაა ღამის მოგზაურობა (მირაჯ), მისტიკური პრაქტიკების ათვისების პრეცედენტი შექმნა. სუფიზმის მოწინააღმდეგეები კი აღნიშნავენ, რომ ტერმინი „თასავუფ“ (სუფიზმი) არც ყურანში და არც წინასწარმეტყველის მიერ არ გამოყენებულა და რომ სუფიზმმა ისლამში ისლამამდელი და არაისლამური ელემენტები გადაჭარბებით გააერთიანა.

შეშა – რელიგიური კავშირით განმტკიცებული ყველა მუსლიმის ერთობა.

შარანჯა – გრძელი და განიერი მანტია-საფარველი, რომელსაც მუსლიმი ქალები სახლის გარეთ ატარებენ, განსაკუთრებით კი ცენტრალურ აზიაში.

შარიათი – ისლამური კანონიკური სამართალი, დაფუძნებული ყურანის სწავლებებსა და წინასწარმეტყველის ტრადიციებზე (ჰადისი და სუნა), რომელიც მოიცავს როგორც რელიგიურ, ასევე საერო მოვალეობებს და ზოგიერთ შემთხვევებში სასჯელს კანონის დარღვევისთვის. როგორც წესი, მას თან ახლავს ხოლმე თანამედროვეობასთან ადაპტირებული კანონმდებლობა, თუმცა მისი თანამედროვე სახელმწიფოებში გამოყენების წესი მუსლიმ ტრადიციონალისტებსა და რეფორმისტებს შორის განხეთქილების საგნად რჩება.

შაჰილი – არაბულ ენაზე „შაჰიდი“ როგორც „მოწმეს“, ასევე „წამებულს“ ნიშნავს. სუნიტურ ისლამში მოწამეობა ბრძოლაში სიკვდილთან იყო ასოცირებული, გარდა ადრეული პერიოდისა, როდესაც მუსლიმები მექას პოლითეისტების მიერ იდევნებოდნენ. სიკვდილისა თუ ტანჯვის სხვა ფორმებიც, როგორცაა ჭირის გადატანა, თეოლოგიური საკითხების გამო შევიწროება (მაგალითად მიჰნა, ახ.წ. 833–861) და შევიწროებასთან დაკავშირებული რიგი სხვა გარემოებები, ასევე, მიიჩნეოდა მოწამეობის გამომწვევად. შიიტებისთვის, ალ-ჰუსაინის მოწამეობა ერაყის ქალაქ კარბალასთან მის მოსაკლავად გამოგზავნილი უმაიდის სახელისუფლებო ჯარების მიერ ყველაზე დრამატული მოწამეობაა ისლამში. შიიტებისთვის, ეს არის მუჰამადის სისხლით შთამომავლების მოწინააღმდეგეების სისასტიკის განსახიერება და ლაქა, რომლის კოლექტიური ცნობიერებიდან სრულად ამოშლა შეუძლებელია.

შაიხი – 1. არაბული ტომის, ოჯახის ან სოფლის ლიდერი; 2. მუსლიმი საზოგადოების/თემის ლიდერი.

შიიზმი – შიიტი მუსლიმები მიიჩნევენ, რომ ჩვენი წელთაღრიცხვით 632 წელს წინასწარმეტყველი მუჰამადის გარდაცვალების შემდეგ, მუჰამადის სულიერი და პოლიტიკური ძალაუფლება მემკვიდრეობით მის ბიძაშვილსა და სიძეს – ალის (გარდაცვლილი 661 წელს) გადაეცა. ამგვარად, ზოგადად შიიტები დავობენ მუჰამადის პირველი სამი მემკვიდრის (რომელთაც ხალიფები ერქვათ) ლეგიტიმურობაზე, სანამ ხალიფა თავად ალი გახდებოდა (656–661). შიიტებს სწამთ, რომ ალის მკვლელობის შემდეგ, მემკვიდრეობის ხაზი ალისა და მისი მეუღლე ფატიმას (გარდაცვლილი 632 წელს) მამრობითი სქესის შთამომავლებზე გადის, რომელთაც „იმამები“ ეწოდებათ. იმამების გამოთქმები და ქვეყნები თავად წინასწარმეტყველის ძალაუფლების ტოლსწორად მიიჩნევა. თუმცა, სხვადასხვა ჯგუფები მიიჩნევენ, რომ იმამობა ამ შთამომავლებს შორის სხვადასხვა პიროვნებებით გაგრძელდა. გადმოცემის თანახმად, ადრეული მე-9 საუკუნისთვის ორმოცამდე განსხვავებული შიიტი ჯგუფი არსებობდა. დღეისთვის მხოლოდ სამი მთავარი შიიტური ჯგუფი და რამდენიმე მცირე ჯგუფი არსებობს. დღეის მდგომარეობით, მსოფლიოში მცხოვრები 1 მილიარდი მუსლიმიდან დაახლოებით 10-15%-ია შიიტი.

ხალიფა და სახალიფო – ტერმინი „ხალიფა“ „წინასწარმეტყველი მუჰამადის შთამომავალს“, „მონაცვლეს“ აღნიშნავს, ხოლო „სახალიფო“ (არაბ. ხი-ლაფა) – მუსლიმი საზოგადოების (უმმა) ან სახელმწიფოს პოლიტიკური ლიდერის სამყოფელს, განსაკუთრებით 632–1258 წლების პერიოდში. მიუხედავად იმისა, რომ ხალიფას, მუჰამადისგან განსხვავებით, სულიერი ძალაუფლება არ გააჩნდა, ის ისლამური კანონების (შარიათი) წესით მართავდა სახელმწიფოს, რომლის ტერიტორიებიც „ისლამის საუფლოს / სახლს“ (დარ ალ-ისლამ) შეადგენდა.

ხარიჯიზმი – ისლამის პირველი გამოკვეთილი განდგომილი ჯგუფი. მათი იდენტობის ჩასახვა უკავშირდება მუჰამედის მიმდევრების მსჯელობას, თუ რა ზომით იყო შესაძლებელი ქცევის იდეალური ნორმებიდან გადახვევა და მიუხედავად ამისა, მუსლიმის სახელის შენარჩუნება. უკიდურესი ხარიჯიტული პოზიციის მიხედვით, მუსლიმი, რომელიც მძიმე ცოდვას სჩადის, უარყოფს თავის რელიგიასაც და უერთდება განდგომილთა რიგებს, შესაბამისად, ის სიკვდილით დასჯას იმსახურებს. მუსლიმთა უმრავლესობის მიერ ეს პოზიცია უკიდურესად შემზღუდავად იქნა აღქმული, ისევე როგორც ზომიერი ხარიჯიტების მიერ, რომელთაც მიაჩნდათ, რომ აღიარებული მუსლიმი ვერ გახდებოდა ურწმუნო (ქააფირი). ხარიჯიტების რწმენით, დაუშვებელი იყო იმ მუსლიმებთან ერთად ცხოვრება, რომლებიც მათ შეხედულებებს არ იზიარებდნენ. სწორედ აქედან მომდინარეობს მათი სახელი, რომლითაც ისლამურ ისტორიოგრაფიაში არიან ცნობილნი – ხარიჯ (მრავ. ხავარიჯ) არაბულ ენაზე ნიშნავს „განდგომილებს“ ან „მათ, ვინც საზოგადოება დატოვეს“. რადიკალმა ხარიჯიტებმა კი, თავის მხრივ, ყველა, ვინც მათ პოზიციას არ ეთანხმებოდა, მოლაღატედ გამოაცხადეს და მთავარ მუსლიმურ ცენტრებზე პერიოდულ სამხედრო შეტევებს ახორციელებდნენ. მე-8 საუკუნის ბოლოდან ხარიჯიტები სამხედრო საფრთხეს აღარ წარმოადგენდნენ.

ჯიჰადი – ჯიჰადი სიტყვასიტყვით ნიშნავს ბრძოლას ან ძალისხმევას და ის გაცილებით ფართო მნიშვნელობის მატარებელია, ვიდრე წმინდა ომი. მუსლიმები სიტყვა ჯიჰადს სამი სხვადასხვა სახის ბრძოლის დასახასიათებლად იყენებენ: 1) მორწმუნის შინაგანი ბრძოლა სწორი მუსლიმური რწმენით ცხოვრების მიზნით; 2) ბრძოლა კარგი მუსლიმური საზოგადოების ჩამოსაყალიბებლად; 3) წმინდა ომი: ბრძოლა ისლამის დასაცავად, საჭირო-

ების შემთხვევაში, ძალის გამოყენებით. ომი არ არის ჯიშადი, თუკი განზრახვა არის შემდგომი: აიძულოს ხალხს მიიღოს ისლამი; დაიპყროს სხვა სახელმწიფოები მათი კოლონიზაციის მიზნით; მისაკუთროს ტერიტორია ეკონომიკური სარგებლის მიღების მიზნით; განხეთქილების მოგვარება; ლიდერის ძალის დემონსტრირება. სამხედრო ჯიშადისთვის დასაშვები მიზეზებია: თავდაცვა, ისლამის გაძლიერება, მუსლიმების მიერ მათი რწმენის პრაქტიკულად განხორციელების თავისუფლების დაცვა; მუსლიმთა დაცვა შვეიწროებისგან, რაც შესაძლოა, მოიცავდეს ტირანული მმართველის ჩამოგდებას, ფიცის გამტეხი მტრის დასჯას, უსამართლობის გამოსწორებას.

ჰალისაჰი – წინასწარმეტყველი მუჰამადის შემონახული გამოთქმები, მიჩნეული და მიღებული რელიგიური კანონის/სამართლის და მორალური ხელმძღვანელობის მთავარ წყაროდ. გავლენით ჩამორჩება მხოლოდ ყურანს, ისლამის წმინდა წიგნს.

ჰიჯაბი – ჰიჯაბი ზოგადად სხეულის დაფარვის მიზნით შემოსვას გულისხმობს და ხშირად გამოიყენება მუსლიმი ქალების მიერ თავშალის ტარების აღსაწერად. თავშალები, შეიძლება მრავალი სხვადასხვა სტილის და ფერის იყოს. ჰიჯაბი ფარავს თავს და კისერს, მაგრამ ღიად ტოვებს სახეს.

მუსლიმური დღესასწაულები

ალ-ჰიჯრა – ისლამური ახალი წელი, წარმოადგენს მუჰარამის თვის პირველ დღეს. მოცემული დღე ჰიჯრას, ანუ ახ.წ. 622 წელს წინასწარმეტყველი მუჰამადის მექადან მედინაში გადასვლას და პირველი ისლამური სახელმწიფოს დაარსებას უკავშირდება. მუსლიმური კალენდარი წელთაღრიცხვას ჰიჯრადან იწყებს, რის გამოც მუსლიმურ თარიღებს აქვთ სუფიქსი ჰ.მ. (ჰიჯრას შემდეგ).

აშურა – აშურას დღე ყველა მუსლიმის მიერ აღინიშნება, მაგრამ შიიტებისთვის ის წინასწარმეტყველი მუჰამადის შვილიშვილის, ჰუსეინის კარბალაში მოწამეობის დიდი რელიგიური ხსენების დღეა. ის ემთხვევა მეათე მუჰარამს, ისლამური მთვარის კალენდრის პირველ თვეს. აშურა აღინიშნება მუსლიმების მიერ ერთდღიანი ნებაყოფლობითი მარხვით და ორ მოვლენას მიაგებს პატივს: 1. დღეს, როდესაც ნოემ დატოვა კიდობანი; 2.

დღეს, როდესაც მოსე ღმერთმა ეგვიპტელებისგან გადაარჩინა.

იღ ულ-აღკა – მსხვერპლშეწირვის დღესასწაული – ოთხდღიანი საჯარო დღესასწაული მუსლიმურ ქვეყნებში. მოცემული დღესასწაული უკავშირდება წინასწარმეტყველი აბრაამის მზადყოფნას, შეეწირა საკუთარი ვაჟი, როდესაც ღმერთმა მას ეს უბრძანა. დღესასწაულის დროს, მუსლიმები მსხვერპლად სწირავენ შინაურ ცხოველებს, როგორც წესი, ცხვრებს, როგორც აბრაამის მსხვერპლშეწირვის სიმბოლოს.

იღ ულ-ფითრ – მარხვის შეწყვეტის დღესასწაული – ყოველწლიური მუსლიმური დღესასწაული, რომლითაც რამადანის დასრულება აღინიშნება და საჩუქრებისა და საზეიმო კერძების გაცვლას გულისხმობს.

ლაილათ ულ-გირათი – შენდობის ღამე – არის შაბანის მე-15 ღამე და აღინიშნება რამადანამდე ორი კვირით ადრე. ამ დროს მუსლიმები მათი ცოდვების გამო შენდობას ითხოვენ და სწამთ, რომ ამ ღამეს ადამიანის ბედი მომავალი წლისთვის იწმინდება.

ლაილათ ულ-კადრ – ბედისწერის ღამე – აღნიშნავს ღამეს, როდესაც ალაჰმა წინასწარმეტყველ მუჰამადს ყურანი გაუმხილა. ლაილათ ულ-კადრი რამადანის დროს, 27-ე დღეს აღინიშნება.

ლაილათ ულ-მირაჯ – მირაჯის ღამე – წინასწარმეტყველი მუჰამადის ღამის მოგზაურობა და ამალღება, აგრეთვე სალათის/ნამაზის გამჟღავნება. წინასწარმეტყველმა ერთ ღამეში ჩააღწია მექადან იერუსალიმში უცხო ფრთიანი ქმნილებით, სახელად ბურაქი. იერუსალიმიდან ის ამალღდა სამოთხეში, სადაც ის ჯერ ადრეულ წინასწარმეტყველებს, შემდეგ კი ღმერთს შეეგება. სამოთხეში მისი ყოფნისას, მუჰამადს შეატყობინეს მუსლიმების მოვალეობაზე, დღეში ხუთჯერ სალათის (რიტუალური ლოცვა) გამეორების შესახებ.

მოლად უნ-ნაბი – მოციქულის დაბადების დღე – აღნიშნავს წინასწარმეტყველი მუჰამადის დაბადების დღეს. მუსლიმთა ნაწილი წინასწარმეტყველის დაბადების დღის აღნიშვნას არ ეთანხმება, რადგანაც მიაჩნიათ, რომ არ არ-

სებობს მუჰამადის მიერ დაბადების დღის აღნიშვნის ისტორიული მტკიცებულება. მიუხედავად ამისა, მუსლიმთა დიდი რაოდენობა მაინც აღნიშნავს წმინდა წინასწარმეტყველის დაბადების დღეს, რომელიც ისლამური მთვარის კალენდრის მიხედვით, რაბი-ალ-ავალის 12 რიცხვში უწევს.

რამადანი – რამადანი არის ისლამური კალენდრის მეცხრე თვე, როდესაც მუსლიმები დღის სინათლის საათებში მარხულობენ. არსებობს რამდენიმე მიზეზი, რის გამოც რამადანი მნიშვნელოვნად ითვლება: ყურანი ამ თვეს იქნა გამხელილი; სამოთხის ჭიშკარი ღიაა; ჯოჯოხეთის ჭიშკარი დახურულია, ეშმაკები კი – ჯოჯოხეთში დაბმულნი. ამის გამო, რამადანს ხშირად ყურანის თვეს უწოდებენ. მუსლიმები ცდილობენ, მოცემულ თვეში ყურანის რაც შეიძლება დიდი ნაწილის ციტირება მოახდინონ.

ლექსიკონი მომზადდა საერთაშორისო ლექსიკონების (OXFORD, MERRIAM WEBSTER), ენციკლოპედია BRITANNICA-ს, რელიგიის მონაცემთა არქივის ასოციაციისა (ARDA) და საერთაშორისო მედიების (BBC, AFP) სტილის სახელმძღვანელოების მასალების მიხედვით.

პროექტი დაფინანსებულია ჰიდაიას და ევროკავშირის გრანტით. გამოცემაში გამოთქმული მოსაზრებები, მიგნებები და რეკომენდაციები ეკუთვნით ავტორებს და არ უნდა აღიქმებოდეს ჰიდაიას და ევროკავშირის პოზიციად.